



ABAGIZE KOMITE ZISHINZWE IGENZURA RY'UMUTUNGO MU MITWE YA POLITIKI BAHUGUWE KU MATEGEKO N'AMAHAME BI- GENGA IMICUNGIRE Y'UMUTUN- GO W'UMUTWE WA POLITIKI

Ku bufatanye bw'Ihuriro ry'Igihugu Nyungu-ranabitekerezo ry'Imitwe ya Politiki, Urwego rw'Umuvunyi, n'Urwego rw'Igihugu rw'Imiyoborere (RGB), hateguwe amahugurwa y'abagize Urwego rushinzwe kugenzura umutungo mu Mutwe wa Politiki.



Ayo mahugurwa yabaye tariki ya 06 Ukuboza 2024, yitabirwa n'abantu 65 barimo abagize Urwego rushinzwe igenzura ry'Umutungo mu Mutwe wa Politiki, Umuyobozi ushinze Umutungo mu Mutwe wa Politiki ku rwego rw'Igihugu, n'umukozi uhohoraho mu Mutwe wa Politiki, yitabiriye kandi n'uhagarariye SENA. Aya mahugurwa yabereye muri Hotel Olympic, iri mu Murenge wa Kimironko mu Karere ka Gasabo.

Aya mahugurwa yatangiye n'Umuvugizi w'Ihu-



riro, Hon. NKUBANA Alphonse, wibukije abayitabiriye ko Urwego rushinzwe igenzura ry'umutungo mu Mutwe wa politiki ruteganywa n'ingingo ya 14 (igika cya 4) y'Itegeko Ngenga n° 10/2013 OL ryo ku wa 11/7/2013 rigenga Imitwe ya Politiki n'Abanyapolitiki, nk'uko ryahinduwe kugeza ubu. Akaba ari urwego rufite inshingano zikomeye mu Mutwe wa Politiki. Yavuze ko mu kunoza imicungire y'imari n'umutungo by'Umutungo wa Politiki, Imitwe ya Politiki igirwa inama ko abagize inzego zishinzwe gucunga uwo mutungo, batagomba kuba mu bagize Urwego rushinzwe igenzura ry'Umutungo mu Mutwe wa Politiki (Separation of duties).

Yibukije ko imicungire inoze y'umutungo w'Umutungo wa Politiki ishimangira amahame ya demokarasi yo gukorera mu mucyo (Transparency) no kubazwa inshingano (Accountability). Imitwe ya politiki ikaba ikwiye kuba intangarugero mu kubahiriza aya mahame.

Yagaragaje ko amategeko agenga Imitwe ya Politiki n'abanyapolitiki abasaba kwitwararika ku birebana n'umutungo n'imikoreshereze y'imari n'umutungo by'Umutungo wa Politiki kuko ari umutungo w'abaturage.

Akaba ari yo mpamvu kunyuranya n'aya mategeko, bigira ingaruka zikomeye ku Mutwe wa

Politiki no ku muntu ku giti cye mu gihe bigaragaye ko yawukoresheje cyangwa yawucunze nabi.

Yashishikariye Imitwe ya Politiki iri mu Ihuriro gukomeza kurangwa n'umutungo myiza y'umutungo n'imari byayo, ku buryo mu igenzura rikorwa n'Urwego rw'Umuvunyi rizajya rigaragaza 'raporo nta makemwa / clean audit report' ku micungire y'umutungo mu Mutwe wa Politiki.

Muri aya mahugurwa hatanzwe ibiganiro bitatu bikurikira: (1) Amahame n'amategeko bigenga imicungire y'imari n'umutungo by'Umutungo wa Politiki, n'ishusho y'imitangire ya raporo z'imicungire y'umutungo w'Imitwe ya Politiki mu mwaka wa 2023 - 2024; (2) Inshingano n'imikorere by'Urwego rushinzwe igenzura ry'umutungo mu Mutwe wa Politiki; (3) Ingamba zifasha Imitwe ya Politiki gukomeza kunoza imicungire y'imari n'umutungo by'Umutungo wa Politiki mu rwego rwo gukorera mu mucyo.

Mu kiganiro cy'Urwego rw'Umuvunyi, hagaragajwe ko Imitwe ya Politiki yemewe mu Rwanda iri mu bagomba kumenyekanisha umutungo ku rwego rw'Umuvunyi nk'uko biteganywa n'ingingo ya 3 y'Itegeko n° 55/2021 ryo kuwa 29/8/2021 rigenga imenyekanishamutungo. Urwego rw'Umuvunyi rwagaragaje ko mu mahame agenga imicungire y'imari n'umutungo by'Umutungo wa Politiki, harimo:

1. Kwandika umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki mu bitabo by'ibaruramari;
2. Kugaragaza mu nyandiko inkomoko y'umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki;
3. Kwirinda gucunga umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki nk'iby'umuntu ku giti cye;
4. Kwirinda ko abashinzwe gucunga umutungo n'imari mu Mutwe wa Politiki baba mu bagize Urwego rushinzwe igenzura ry'umutungo mu Mutwe wa Politiki.

Ku birebana n'ishusho y'imitangire ya raporo z'imicungire y'umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki mu mwaka wa 2023-2024, Urwego rw'Umuvunyi rwagaragaje ko igenzura ry'ibitabo by'ibaruramari mu Mutwe ya Politiki 11 yemewe mu Rwanda ryagaragaje ko umutungo wabonetse ndetse ukoresheya nk'uko biteganywa n'amategeko.

Igenzura ry'Urwego rw'Umuvunyi ryagaragaje ko Imitwe ya Politiki yose yashyizeho Urwego rushinzwe igenzura ry'umutungo n'imari mu Mutwe wa Politiki.

Ku birebana n'ikiganiro ku inshingano z'Urwego rushinzwe igenzura ry'umutungo mu Mutwe wa Politiki n'imikorere yarwo, hasobanuwe ko urwo rwego rufite inshingano zikurikira:

a. Kugenzura ko Imitwe ya Politiki ifite kandi ikora neza ibitabo by'ibaruramari bigaragaza uko

ibyinjira n'ibisohoka bingana, ukanakora ibarura ry'imitungo yimukanwa n'itimukanwa;

b. Kugenzura inkomoko y'umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki;

c. Kugenzura imikoreshereze y'umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki;

d. Kugira inama Inzego z'Umutungo wa Politiki mu buryo bw'imikoreshereze myiza y'umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki;

e. Gukurikirana ko inama zatanzwe n'Urwego rushinzwe igenzura zashyizwe mu bikorwa mu gihe cyateganyijwe;

f. Kugenzura ko umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki ucunzwe neza.

Mu kiganiro cyatanzwe n'Urwego rw'Igihugu rw'Imiyoborere (RGB), hagaragajwe zimwe mu ngamba zafasha Umutungo wa Politiki gukomeza kunoza imicungire y'imari n'umutungo byawo mu rwego rwo gukorera mu mucyo, zirimo izi zikurikira:

Buri Mutwe wa Politiki ukwiye gukora igenamigambi rinoze;

Buri Mutwe wa politiki ukwiye kugira imihigo y'ibikorwa, hakurikijwe ubushobozi bwawo, kuko bituma ukorera ku ntego;

Gushyira mu mategeko ngengamikorere yawo ingingo zirebana n'umutungo inoze y'umutungo w'Umutungo wa Politiki;

Kugira Igitabo cy'uburyo bw'icungamunguto n'imiyoborere (Manuel de procedures administratives et financieres);

Kongera ubumenyi bw'abashinzwe imicungire y'imari n'umutungo mu Mutwe wa Politiki ku birebana n'ibaruramari, icungamutungo n'igenzura ry'umutungo;

Gukoresha ikoranabuhanga mu micungire y'umutungo n'imari by'Umutungo wa Politiki;

Kugira urwego rushinzwe gukemura amakimbirane mu Mutwe wa Politiki rukora uko bikwiye;

Gushyiraho mecanismes d'auto-evaluation mu Mutwe wa Politiki;

Kubahiriza uburyo bwo gushyiraho abayobozi mu Mutwe wa Politiki binyuze mu matora, hubahirizwa amategeko.

Muri rusange amahugurwa yagenze neza; abayitabiriye bakaba baragaragaje ko amahugurwa n'ibiganiro nk'ibi bikwiye kubaho kenshi kugira ngo abashinzwe icungamutungo n'igenzura ryawo mu Mutwe wa Politiki babikoreye bubahiriza amategeko kandi baharanira ko Imitwe ya Politiki yabo yahora irangwa no kugira raporo nta makemwa no gukorera mu mucyo, kuko ari amwe mu mahame y'imiyoborere myiza u Rwanda rugenderaho.

URUBYIRUKO RWO MU MITWE YA POLITIKI IGIZE IHURIRO RWASOJE AMASOMO Y'ICYICIRO CYA 21

Muri gahunda yaryo yo kubaka ubushobozi bw'Imitwe ya Politiki n'abayoboze bayo, Ihuriro ry'Igihugu Nyunguranabitekerezo ry'Imitwe ya Politiki ryateguye amahugurwa ahabwa urubyiruko rwo mu Mitwe ya Politiki (Youth Political Leadership Academy / YPLA).

Amasomo y'icyiciro cya 21 cy'abiga muri iri shuri yahawe urubyiruko rwo mu Mujyi wa Kigali; akaba yarabereye ku cyicaro cy'Ihuriro ku Kacyiru, mu Karere ka Gasabo. Yitabiriwe n'abantu 44 baturuka mu Mitwe ya Politiki 11 igize Ihuriro, buri Mutwe wa Politiki ukaba wari uhagarariwe n'abantu bane (4), abasore babiri n'abakobwa babiri.



Amasomo yatangiye tariki ya 21 Mutarama 2025, atangizwa n'Umunyamabanga Nshingwabikorwa w'Ihuriro, Bwana GISAGARA Theoneste, wasabye uru rubyiruko kuzakurikirana amasomo yose uko ateganyijwe kandi bakazisanzura, no gusobanura ibyo batazi.

Amasomo yigishwa muri iri shuri agamije (1) kubaka ubushobozi bw'urubyiruko rwo mu Mitwe ya Politiki no kurushishikariza kwitabira umwuga wa politiki kugira ngo ruzavemo abayobozi bashoboye; (2) gutegura urubyiruko kugira ngo rwitabire kujya mu myanya y'ubuyobozi mu Mitwe ya Politiki rubarizwamo no gufasha iyo Mitwe ya Politiki gutera imbere; no (3) gufasha urubyiruko rwo mu Mitwe ya Politiki kugira ubumenyi n'ubushobozi burufasha kugira uruhare rugaragara mu miyoborere myiza n'iterambere by'Igihugu.

Uru rubyiruko rwize amasomo yose hamwe 15 ruhabwa n'ibiganiri 5 byibanze kuri politiki na gahunda z'Igihugu. Amasomo rwize ni arebana n'ubumenyi rusange muri politiki, aho rwasobanuriwe icyo politiki ari cyo, idewoloji politiki, akamaro n'inshingano z'umutwe wa politiki muri demokarasi. Rwasobanuriwe kandi amategeko n'amahame bigenga imikorere y'Imitwe ya Politiki mu Rwanda n'uruhare rw'Ihuriro mu guteza imbere demokarasi y'ubwumvikane u Rwanda rugenderaho.

Bahawe isomo ku mateka ya politiki y'u Rwanda, aho bagaragarijwe uburyo bw'imiyoborere u

Rwanda rwagiye rugira, haba mbere y'ubukoloni, mu gihe cy'ubukoloni, muri Repubulika ya mbere n'ya Kabiri, ndetse n'imiyoborere y'u Rwanda nyuma ya Jenoside yakorewe Abatutsi mu 1994, n'uruhare rw'Imitwe ya Politiki n'abayobozi bayo muri ibyo bihe binuranye.

Muri aya masomo kandi, urubyiruko rwo mu Mitwe ya politiki rwasobanuriwe uburyo bw'amatora bukoreshwa mu Rwanda n'icyo bumariye Igihugu. Bakaba barasobanuriwe ko amatora akorwa mu buryo bunyuranye bitewe n'urwego rutorerwa, icyiciro cy'abatorwa n'umubare w'abagomba gutorwa. Bigishijwe ko imishyikirano ya politiki itegurwa n'uburyo ikorwa kugira ngo igere ku musaruro. Bahawe ubumenyi ku buryo bwo gukora ubukangurambaga muri politiki, uburyo bwo guseruka no guhigana muri politiki, n'andi.

Aba banyeshuri kandi bahawe ibiganiri kuri politiki na gahunda z'Igihugu zikurikira: *Amahame remezo u Rwanda rugenderaho*, cyatanze na SENA y'u Rwanda; *Ndi Umunyarwanda*, cyatanze na MINUBUMWE; *Kwihangira umurimo no guteza imbere ibikorera mu Gihugu*, cyatanze na MINICOM; *Imiyoborere y'u Rwanda Twifuzwa*, cyatanze na MINALOC, *Ingamba za Leta y'u Rwanda mu gukumira no kurwanya ibiyobyabwenge cyane cyane mu rubyiruko*, cyatanze na RBC. Uretse aya amasomo n'ibiganiri, uru rubyiruko rwanasuye Ingoro y'Amateka y'urugamba rwo guharika jenoside; rusura kandi Urwibutso rwa Jenoside rwa Rebero, ahashyinyuye bamwe mu banyapolitiki bishwe muri Jenoside yakorewe Abatutsi mu 1994.



Nyuma yo kwiga ayo masomo anyuranye no guhabwa ibiganiri kuri Politiki na gahunda z'Igihugu, abanyeshuri 42 kuri 44, bangana na 97%, nibo bujije ibisabwa bibemerera guhabwa icyemezo cy'amahugurwa.

Umuhango wo gusoza amahugurwa y'icyiciro cya 21 cy'amasomo atangirwa mu ishuri ry'Ihuriro ryigisha Politiki n'imiyoborere wabaye tariki ya 08 Werurwe 2025, muri Hotel Lemigo ku Kimihurura, ukaba warayobowe na Hon. NKUBANA Alphonse, Umuvugizi w'Ihuriro.



Muri uwo muhango, yaba Umunyamabanga Nshingwabikorwa w'Ihuriro, Bwana Gisagara Theoneste, yaba Dr Ndahiro Alfred, uhagarariye abalimu bigisha muri iri shuri, bose basabye uru rubyiruko gukomeza kwiga bagasoma kenshi, bakagira ubumenyi bwagutse, n'amakuru ahagije bakamenya ibibera ku isi, mu karere no mu Rwanda by'umwihariko.



Umuvugizi w'Ihuriro yashimiye Imitwe ya Politiki yohereje uru rubyiruko gukurikira amasomo y'icyiciro cya 21; ashima abalimu bese barwigishije n'Inzego za Leta zatanze ibiganiri. Yasabye abasoje aya masomo kuzakomeza kurangwa n'indangagicro ziranga umunyapolitiki wo mu Rwanda rwa none, zirimo kubahana, koroharana, guharanira ubumwe bw'Abanyarwanda, gukunda u Rwanda n'Afurika, gukora politiki ishingiye ku bumenyi n'ubuhanga, no gukomeza guteza imbere demokarasi ishingiye ku bwumvikane.

Yasabye uru rubyiruko gukomeza gushyigikira Ubuyobozi bw'Igihugu cyacu, buyobowe na Nyakubahwa Kagame Paul, Perezida wa Repubulika y'u Rwanda, kuko aharanira ineza y'abanyarwanda bose. Abasaba gufatanya kwamagana abashaka guhungabanya umutekano w'u Rwanda kuko nta cyiza bifuriza Abanyarwanda.

